

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

*Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het Caricion davallianae (H7210)

Verkorte naam: Galigaanmoerassen

1. Status

Prioritair op Bijlage I Habitatrichtlijn (inwerkingtreding 1994)

2. Kenschets

Beschrijving: Het habitatype betreft alle door Galigaan (*Cladium mariscus*) gedomineerde moerassen in ons land, behalve die onderdeel uitmaken van een hoogveenlandschap (H7110_A). Galigaan kan zich in basenrijke, niet te zuurstofarme milieus vestigen in lage open moeras- of oeverbegroeiingen. Deze vlijmscherpe, grote moerasplant kan uitgestrekte begroeiingen vormen aan de oevers van laagveenplassen, duinplassen en heidevennen. Galigaan is in Nederland een zeldzame soort maar gaat, na geslaagde vestiging in de regel in de vegetatie overheersen, terwijl de kleine moeras- en oeversoorten verdwijnen en op den duur een soortenarm galigaanmoeras ontstaat. Deze galigaanbegroeiingen kunnen zich vervolgens vele decennia handhaven.

Relatief belang binnen Europa: groot

Het habitatype is in Europa wijd verspreid, maar komt doorgaans over kleine oppervlakten voor. De Nederlandse begroeiingen onderscheiden zich niet door omvang, ligging of het voorkomen van bijzondere soorten.

3. Definitie

Vegetatietypen

H7210 Galigaanmoerassen

Code vegetatie-type	Nederlandse naam vegetatietype	wetenschappelijke naam vegetatietype	Goed/Matig	beperkende criteria	alleen in mozaïek
8Bd1	Galigaan-associatie	<i>Cladietum marisci</i>	G	mits geen onderdeel van H7110_A	

4. Kwaliteitseisen habitatype

Abiotische randvoorwaarden

H7210 Galigaanmoerassen

Zuurgraad	basisch	neutraal-a	neutraal-b	zwak zuur-a	zwak zuur-b	matig zuur-a	matig zuur-b	zuur-a	zuur-b
-----------	---------	------------	------------	-------------	-------------	--------------	--------------	--------	--------

Vochttoestand	diep water	ondiep permanent water	ondiep droog-vallend water	's winters inunderend	zeer nat	nat	zeer vochtig	vochtig	matig droog	droog
---------------	------------	------------------------	----------------------------	-----------------------	----------	-----	--------------	---------	-------------	-------

Zoutgehalte	zeer zoet	(matig) zoet	zwak brak	licht brak	matig brak	sterk brak	zout
-------------	-----------	--------------	-----------	------------	------------	------------	------

Voedselrijkdom	zeer voedselarm	matig voedselarm	licht voedselrijk	matig voedselrijk-a	matig voedselrijk-b	zeer voedselrijk	uiterst voedselrijk
----------------	-----------------	------------------	-------------------	---------------------	---------------------	------------------	---------------------

Gemiddeld Laagste Grond- waterstand	zelden wegzakend	nauwelijks wegzakend	zeer ondiep-a	zeer ondiep-b	ondiep-a	ondiep-b	matig diep-a	matig diep-b	diep
---	---------------------	-------------------------	------------------	------------------	----------	----------	-----------------	-----------------	------

Typische soorten

H7210 Galigaanmoerassen

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie ¹
Blauwborst	<i>Luscinia svecica ssp. cyanecula</i>	Vogels	Cab

Overige kenmerken van een goede structuur en functie:

- Aanwezigheid van kensorten van het verbond *Caricion davallianae*;
- Voldoende dynamiek die snelle strooiselopbouw tegengaat;
- Hoge waterstanden;
- Optimale functionele omvang: vanaf honderden m².

Het galigaanmoeras komt voor op natte, basenrijke en zuurstofrijke bodem. In laagveengebieden betreft het randen van plassen waar enige golfwerking optreedt. In heidevennen en duinplassen betreft het locaties waar toevoer van basenrijk grond- en/of oppervlaktewater optreedt. De basenrijke omstandigheden zijn van belang voor de soortenrijkdom van de vegetatie.

In laagveenmoerassen komt Galigaan als kraggevormer voor op dunne kraggen in petgaten en langs beschutte, kragge-achtige oevers. Rechte oevers blijken niet geschikt voor Galigaan, maar het is niet duidelijk of dit wordt veroorzaakt door slechte groeiomstandigheden of door een gebrekkige dispersie van galigaanzaden. De kragge drijft in basenrijk, matig voedselrijk, zoet tot licht brak oppervlaktewater en kan zich nog onder het wateroppervlak bevinden of daar al iets bovenuit steken. In de kragge zelf treden daardoor voedselarme tot matig voedselrijke, zwak zure tot neutrale omstandigheden op. Naast Galigaan kunnen dan ook soorten van Moerasvarenrietland en van de Associatie van Schorpioenmos en Ronde zegge voorkomen.

In sommige heidevennen en duinplassen komt Galigaan voor op de bodem langs de oever en kan van daaruit ook een deel van het ven verlanden. Het gaat daarbij om vennen en plassen die relatief basenrijk zijn, ofwel doordat ze periodiek gevoed worden door instroom van basenrijk beekwater, ofwel doordat ze gevoed worden door kwel van basenrijk water. Mogelijk kan ook een relatief sterke (basenarme) kwel, zoals aan de voet van stuwwallen optreedt, zorgen voor voldoende buffering.

Galigaan kan zich vestigen op zeer natte, basenrijke bodems en daar al snel tot dominantie komen. Het is onduidelijk, waardoor nieuwe vestigingen zo zeldzaam zijn, het behoud van bestaande voorkomens is voornamelijk nodig om het voortbestaan te waarborgen. Galigaan kan zich lang handhaven na verzuring, en komt daardoor zowel voor samen met basenminnende soorten als met zuurminnende soorten, zoals Gagel.

Doordat Galigaan veel en slecht verteerbaar strooisel produceert, ontstaat een dikke, zure strooisellaag, die niet meer door het basenrijke water wordt gevoed. Daardoor verdwijnen andere basenminnende soorten (Knopbiesverbond) en blijft een soortenarme dominantie over. Om de verzuring door strooiselophoping tegen te gaan is dynamiek, bijvoorbeeld in de vorm van beheer, nodig. Een methode om de strooiselophoping tegen te gaan is eens in de 4-5 jaar in de zomer of nazomer maaien. Als galigaangemeenschappen jaarlijks worden gemaaid, dan verdwijnen ze op den duur. Wintermaaien bevoordeelt riet, dat vanwege het opslaan van nutriënten in zijn wortelstelsel snel kan uitlopen en de dominantie overnemen.

[Bij ontwatering kwijnt Galigaan weg en verliest haar dominantie, hoewel de soort nog lang vegetatief aanwezig kan blijven. Er kan dan opslag van struweel of broekbos optreden, of bij een maaibeheer ontwikkeling naar schraalland.]

¹ Ca = constante soort goede abiotische toestand; Cb = constante soort goede biotische structuur; Cab = constante soort goede abiotische toestand en goede biotische structuur; K = karakteristieke soort; E = exclusieve soort

5. Kwaliteitseisen omgeving

Het habitatype is zeer gevoelig voor stikstofdepositie.

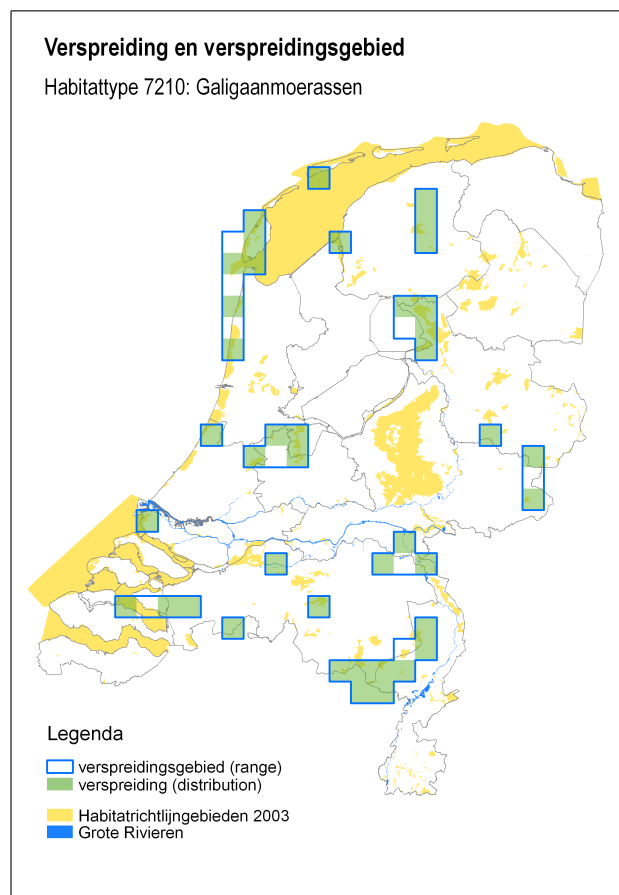
6. Huidig voorkomen

Het habitatype wordt aangetroffen in drie landschappen: de duinen, het laagveengebied en de hogere zandgronden. In de duinen vormt Zuid-Texel een bolwerk.

In het laagveengebied komen grote concentraties voor in het grensgebied van Holland en Utrecht, in Noordwest-Overijssel en in Midden-Friesland, terwijl de begroeiing ook bekend is van 'laagveenachtige' situaties in Zeeland (inlagen) en Noord-Drenthe (beekdal). Het type ontbreekt in de brakwatervenen ten noorden van het IJ.

Op de hogere (pleistocene) zandgronden wordt het type aangetroffen in geheel Noord-Brabant, aangrenzend Midden- en Noord-Limburg en in de Achterhoek. Het habitatype heeft in dit landschap een zwaartepunt in de Kempen, op plaatsen waar basenrijke kwel optreedt.

De typische plantengemeenschap met Galigaan is sinds 1975 waargenomen in 44 uurhokken. De totale oppervlakte bedraagt naar schatting enkele honderden hectares.

7. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends

Op basis van de verspreiding van Galigaan als soort en de huidige verspreiding van het habitatype, is aan te nemen dat het habitatype qua verspreiding achteruit is gegaan in de tweede helft van de 20^e eeuw. Hard te maken is die veronderstelling niet, er zijn te weinig oude vegetatieopnamen beschikbaar. Bovendien zijn er enkele recente vestigingen bekend.

De soortensamenstelling van het habitatype is in de afgelopen decennia wezenlijk veranderd. Op basis van vergelijking van vegetatie-opnamen blijkt dat soorten van vroege successiestadia (waaronder veel *Caricion davallianae*-soorten) zijn afgenomen ten koste van een dichtere, soortenarmere vegetatie met daarin relatief meer soorten van latere successiestadia (bijv. wilgen).

Recente ontwikkelingen

In de periode 1994-2004 zijn gemiddeld genomen geen wezenlijke veranderingen opgetreden. Wel is een recente vestiging van Galigaan bekend op de jonge strandvlakte bij Velsen (het Kennemerstrand), van waaruit zich een voorbeeld van het habitatype kan gaan ontwikkelen.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig

Het verspreidingsgebied van het habitatype is mogelijk achteruit gegaan, maar harde gegevens ontbreken.

Beoordelingsaspect oppervlakte: matig ongunstig

De achteruitgang van de Galigaan als soort wijst op een achteruitgang van het habitatype. Begin jaren 1990 werd de aanwezige oppervlakte op 80 ha geschat.

Beoordelingsaspect kwaliteit: matig ongunstig

1. Abiotische randvoorwaarden: Vestiging van Galigaan op nieuwe locaties is een zeldzaam fenomeen. Daar staat tegenover dat het type zich lang kan handhaven, ook als de ecologische condities verslechteren.

2. Typische soorten: Veranderingen in soortensamenstelling van de galigaanmoerassen duiden op een veroudering van de begroeiing. Alle typische soorten zijn echter nog landelijk in gunstige staat van instandhouding.

3. Overige kenmerken: Het habitatype is zeer gevoelig voor stikstofdepositie.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: matig ongunstig

Galigaan-begroeiingen kunnen zich meer dan honderd jaar lang op dezelfde standplaats handhaven. Toch is het voor het duurzaam behoud van het habitatype zaak om op voldoende locaties ruimte te bieden voor nieuwe vestiging van Galigaan binnen *Caricion davallianae*-vegetaties. Omdat begroeiingen van het verbond *Caricion davallianae* sterk onder druk staan, zijn de vestigingsmogelijkheden voor de soort momenteel erg beperkt. Door het creëren van goede abiotische randvoorwaarden en door stikstofdepositie zover mogelijk terug te dringen kan nieuwe vestiging gestimuleerd worden.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling

Het streven voor een gunstige staat van instandhouding van het habitatype is behoud van het huidige verspreidingsareaal. Wat betreft de soortensamenstelling is het streven dat het type in ten minste 20 uurhokken soorten van het *Caricion davallianae* bevat. Voor perspectieven op duurzaam behoud is één of meer nieuwe vestigingen van Galigaan in elke tien jaar gewenst.

De in 2007 aan de Europese Commissie gerapporteerde referentiewaarde voor verspreidingsgebied is "gelijk aan huidig" en voor oppervlak "meer dan huidig".

Oordeel: matig ongunstig

Aspect	1994	2004	2007
Verspreiding	Gunstig	Gunstig	Gunstig
Oppervlakte	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig
Kwaliteit	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig
Toekomstperspectief	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig

Beoordeling Svl	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig
-----------------	-----------------	-----------------	-----------------

8. Bronnen

- Jalink, M.H., 1996. Indicatorsoorten 3: Laagveenmoerassen. Staatsbosbeheer i.s.m. VEWIN, IKC-Natuurbeheer en Kiwa. Driebergen.
- Lamers, L. (red.), J. Geurts, B. Bontes, J. Sarneel, H. Pijnappel, H. Boonstra, J. Schouwenaars, M. Klinge, J. Verhoeven, B. Ibelings, E. van Donk, W. Verberk, B. Kuijper, H. Esselink & J. Roelofs, 2006. Onderzoek ten behoeve van het herstel en beheer van Nederlandse laagveenwateren Eindrapportage 2003-2006 (fase 1). Rapport DK nr. 2006/057-O Ministerie van LNV, Ede.